

HESTEBØNNER:

Nem i marken og våd på lageret

Økologisk mælkeproducent Laust Krejberg er positivt overrasket over dyrkningen af hestebønner. Til gengæld har han fået respekt for kravet til tørring.

Hestebønnerne kæmpede sig bravt gennem ukrudtet på Laust Krejbergs marker i 2017. Han nåede nemlig hverken at strigle eller rense de 46 ha med den nye proteinafgrøde, før foråret var omme. Alligevel kvitterede hestebønnerne med et udbytte på 55 tønder/ha.

"I marken er det gået uforskommet godt, og jeg kan se, at der er sædskiftemæssige fordele ved hestebønnerne, som jo selv finder kvælstoffet," fortæller Laust Krejberg, Nørager i Himmerland.

Måtte hive dem ud igen

Til gengæld indrømmer han gerne, at det store krav til nedtørring kom en smule bag på ham.

"Når de kommer ind med over 25 pct. vand, kan de godt være svære at håndtere. Vi har i hvert fald lært, at de ikke skal lægges ind i 2,5 meters højde, når de er så våde. Sidste år kom vi til at bruge en del mandetimer på at hive dem ud igen. Så nu har vi fået respekt for, at de skal håndteres

ordentligt, når de er så våde," griner Laust Krejberg og tilføjer, at det til gengæld er dejligt at se i SEGES' analyseresultater, hvordan toastningen tager svampen i de fugtige hestebønner.

"Jeg ser toastning som et godt redskab til både en proteinberigelse og en sikker tørring. Men det fjerner selvfølgelig ikke toksiner, som er opstået på lageret, og det er da noget, jeg har respekt for," siger den økologiske landmand.

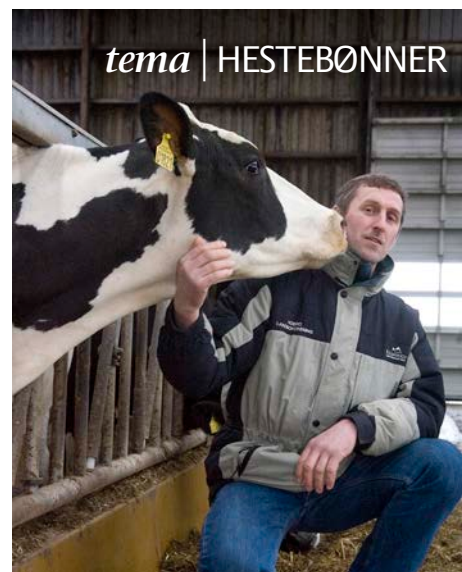
Vær forberedt

Der skal dog mere end våde hestebønner til at skræmme ham. Hvis blot man er forberedt, vil han varmt anbefale hestebønner til sine kollegaer:

"Bare se at komme i gang. Jeg tror på, at jeg som økolog har tjent penge på det. Man skal bare sørge for at have set-uppet til tørring og konservering klar, for man kan ikke regne med at få det ind lagerfast, blev vores erfaring sidste år," siger han.

Vil være selvforsynende

Laust Krejberg dyrkede selv hestebønner første gang i 2016, men kun til fremavl. Det gik bedre end forventet, så han fik smag for afgrøden, som også passer godt ind i strategien for bedriften med

Laust Krejberg er en af de knap 30 landmænd, der har fået sin høst af hestebønner analyseret som del af et SEGES-projekt.

175 økologiske krydsningskøer og knap 400 ha.

"Jeg har besluttet, at jeg vil være selvforsynende med foder til 11.000 kg økologisk mælk. Jeg er på 93 pct. selvforsyning nu, og har også været oppe på 11.500 kg mælk, så det skal med godt håndværk nok komme," lyder det fra Laust Krejberg.

/LONE SYLVEST SØGAARD

Det er bare med at komme i gang med hestebønner

Holger Hedelund Poulsen er konventionel mælkeproducent og har dyrket hestebønner de seneste fem år.

Holger Hedelund Poulsen undrer sig. Han forstår ikke, at der er så få mælkeproducenter, der har kastet sig over hestebønner.

"Det er bare med at komme i gang – og det er

det for alle mælkeproducenter. Jeg tror, vi kun lige har set starten af GM-fri-fodring, og hvis alle tror, at de kan bruge raps, bliver der problemer, dels med for høj efterspørgsel, dels med fosforproblematikken," mener han.

Holger Hedelund Poulsen begyndte selv med hestebønner for fem år siden. Dengang havde han fem ha, men har i 2017 haft 29 ha med den alternative afgrøde.

"Det passer fint med markplanen, og det er, hvad vi kan bruge. Køerne udnytter dem godt, selv om de ikke er toastet eller valset hårdt. Der kan være en tendens til, at bøtterne har vanskeligt ved at afgive vand og vanskeligt ved at optage vand. Men så sætter vi dem i støb natten over," fortæller Holger Hedelund Poulsen, der har 190 jerseykøer ved Skanderborg.

Før udfodring valser han hestebønnerne med

samme valse, som han bruger til at valse korn. Hans erfaring er dog, at det kræver en valse med en stor diameter, så bøtterne ikke ruller i valseren.

Behandler med syre

I 2015 og 2016 høstede Holger Hedelund Poulsen hestebønner med 16 pct. vand og kunne nøjes med at blæse en smule i dem i planlageret. I 2017 var vandindholdet derimod 24-25 pct., og her valgte han en lidt alternativ løsning.

"I 2017 prøvede vi for første gang at tilsætte propionsyre. Vi brugte ti liter syre pr. ton. Det er samme dosering som til kernemajs, og det fungerede godt. Vi har aldrig haft problemer med varmedannelse," fortæller Holger Hedelund Poulsen.

I de år, der ikke har været så våde, har han ikke behandlet hestebønnerne på nogen måde ud over valsing – hverken crimpet eller toastet.

"Jeg tror ikke, det er nødvendigt, hvis man har godt med stivelse i rationen i form af korn og majs. Toastning har nok mest sin relevans, når man fodrer med rigtig meget græs," mener han.

I 2017 høstede han hestebønnerne 29.-30. september. I 2018 vil han igen have 29 ha med hestebønner, men satse på at få dem høstet tidligere, gerne først i september.

/LONE SYLVEST SØGAARD

Holger Hedelund Poulsen planlægger 29 ha med hestebønner igen i 2018.

Store og våde udbytter i hestebønner

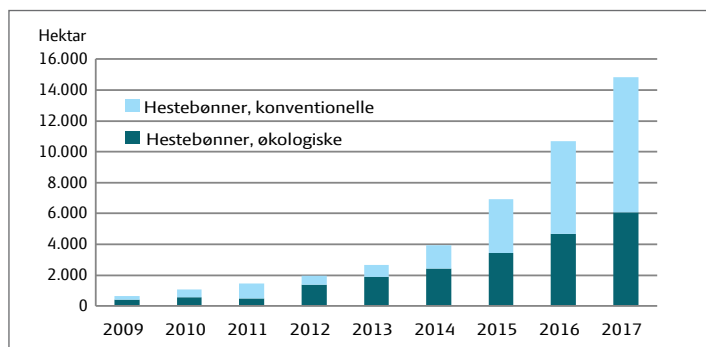
Hestebønner har givet et pænt udbytte i 2017. Proteinindholdet varierer dog i sådan en grad at en analyse før udfodring anbefales, viser ny undersøgelse.

Udbyttet af hestebønner på 25 bedrifter, som seniorkonsulent Betina Amdisen Røjen, SEGES, har fulgt, har været pænt – dog med en stor variation. De arealer, der har givet mindst, har ligget med et udbytte på 39 hkg/ha, mens de arealer, der har givet det største udbytte, har ligget omkring 68 hkg/ha. Det gennemsnitlige udbytte på de 25 bedrifter blev på 55 hkg/ha.

Hestebønner kan normalt høstes først i september, men de fleste arealer i SEGES' undersøgelse blev dog først høstet i slutningen af september og ind i oktober. Vandindholdet i bønnerne lå fra 19 til godt 30 pct. vand.

"Hestebønner er store, så i et meget vådt høstår som 2017 kan det være en udfordring at få hele bønnerne tørret ned til 15 pct. vand, som vi anbefaler, for at den er lagerfast," fortæller Betina Amdisen Røjen og tilføjer, at hestebønner ikke bør lægges højere end 1,5 meter i planlageret ved 20 pct. vand, hvis man vil sikre en tilstrækkelig nedtørring. Er vandindholdet højere, skal indlæghøjden være lavere.

"I undersøgelsen så vi mange, der benyttede en tørrevogn for at få bønnerne tørret tilstrækkeligt ned, før de blev lagt på planlageret, ligesom nogle også tilsatte varme ved nedtørringen på planlageret. Og ud fra det, jeg har set i 2017, kan jeg bestemt ikke anbefale, at man satser på at lade være med at tørre sine hestebønner," slår Betina Amdisen Røjen fast.

Det samlede areal med hestebønner var i 2017 ca. 14.800 ha., heraf var ca. 6.000 ha. økologiske.

Effekt af toastning og syre

Som konservering af hestebønner benyttes enten tørring samtidig med toastning (varmebehandling), almindelig tørring, behandling med propionsyre og opbevaring på planlager eller crimpning med syretilsætning og sammenkøring i plansilo eller opbevaring i siloposer. Analyserne af de toastede prøver viser som forventet, at toastningen hæver AAT og sænker PBV. Toastning, og eventuelt fortørring, er altså en sikker metode til konservering og forbedrer proteinværdien. Selv om toastning anbefales, anvender flere landmænd at crimpe hestebønnerne og tilsætte propionsyre, for at undgå varmedannelse og forbedre stabiliteten inden ilægning i stak eller silopose. Udfordringen her er at få hestebønnerne komprimeret optimalt og skabe iltfrie forhold. Fordelen ved crimpning er, at der ingen omkostninger er til tørring, lagring og den senere valsning, der er nødvendigt ved de andre metoder inden udfodring.

Proteinindholdet svinger meget

I undersøgelsen har Betina Amdisen Røjen blandt andet fået foretaget kemiske analyser på prøver af hestebønner udtaget umiddelbart efter høst, og analyserne viser blandt andet, at indholdet af råprotein svinger så meget, at hun ikke mener, man bør tage dem ind i foderplanen uden en forudgående analyse.

"Råproteinindholdet svinger mellem 265 og 310 g/kg tørstof, så det er væsentligt, at man får analyseret sine hestebønner før brug," anbefaler Betina Amdisen Røjen.

Derudover fandt hun i undersøgelsen, at det gennemsnitlige indhold af råprotein i de 31 analyserede prøver er en del lavere end de 309 g/kg tørstof, der er angivet i NorFor, nemlig 284 g/kg tørstof. Og det får formentlig konsekvenser for den fremtidige proteinfastsættelse i NorFor fodermiddeltabellen.

"Det er meget sandsynligt, at værdien af råprotein i hestebønner sænkes i NorFor nu,

Råproteinindholdet svinger mellem 265 og 310 g/kg tørstof, så det er væsentligt, at man får analyseret sine hestebønner før brug.

da vi har et større baggrundsmateriale," fortæller Betina Amdisen Røjen.

Ser stort potentiale

"Alt i alt ser jeg et stort potentiale i hjemmedyrkede hestebønner som et alternativt proteinfodermiddel til de traditionelle indkøbte proteinmidler. Økonomisk ser hestebønnerne også ud til at være konkurrencedygtige, især ved non-GM fodring og de rigtig pæne udbytter som blev opnået i 2017," vurderer Betina Amdisen Røjen.

Og hun mener, at der også ved de nuværende priser på korn- og proteinfodermidler kan være økonomi i hestebønner som erstatning for almindelig GM sojaskrå og rapskager. På kvægkongressen vil Betina Amdisen Røjen fortælle mere fra undersøgelsen om bl.a. økonomi i hestebønner og fordele og udfordringer ved de forskellige konserverings- og behandlingsmetoder.

/LONE SYLVEST SØGAARD

Kongres:

Hvad med økonomien og ydelsen?

Hør mere om økonomien i hestebønner og hvordan de påvirker ydelsen på Kvægkongres 2018.

På kvægkongressen i Herning løftes blandt andet sløret for, hvordan økonomien ser ud i dyrkningen af hestebønner. Du kan også høre mere om foderoptagelsen, hvordan hestebønner påvirker

mælkeydelse, EKM-ydelse og mælkens sammensætning, når der præsenteres helt nye resultater fra et fodringsforsøg.

Session nr. 16: Non-GM-fodring med hestebønner, mandag den 26. februar kl. 16.30-17.15

Læs mere og tilmeld dig på www.kvaegkongres.dk

AFPRØV HESTEBØNNER I FMS (FODER-MARK-SYSTEM)

Overvejer du at dyrke hestebønner, er det oplagt at afprøve, hvad det betyder for markdriften og bedriftens totale økonomi i FMS.

Her kan du, med udgangspunkt i den nuværende ration, opstille et alternativt scenarie med hestebønner og se, hvilke konsekvenser det får for markdriften. Derudover kan der laves folsomhedsberegninger på udbyttenevnerne samt prisen på indkøbte fodermidler.

www.landbrugsinfo.dk/fms

Anbefalinger til managementrutiner i senlaktation og ved afgoldning

Optimalt management omkring goldning er afgørende for at give koeen det bedste udgangspunkt for den nye laktation. Brug derfor SEGES' anbefalinger til gode rutiner og procedurer før, under og efter goldning.

Perioden omkring goldning er stressende for malkekøerne. Ændringer i malkefrekvens, fodring og opstaldning betyder, at køerne kan være mere modtagelige overfor fx infektioner i yveret. Derfor er optimalt management omkring goldning af essentiel betydning for at give koeen det bedste udgangspunkt for den nye laktation. Vi har udarbejdet et sæt konkrete anbefalinger, som du kan finde på landbrugsinfo.dk. En lille smagsprøve får du her:

Gradueret goldning

Det er ikke unormalt, at køer på tidspunktet før goldning har en daglig mælkeydelse på 30 kg eller mere. Men en høj mælkeydelse før goldning giver øget risiko for, at koeen har en infektion i yveret ved kælvning og forsinket keratinprop-dannelsen i pattekanalen. Den optimale ydelse ved goldning

Gradueret afgoldning, hvor man malke køerne én gang dagligt de sidste dage inden goldtidspunktet, kan nedbringe den daglige ydelse med 33 pct.

er på omkring 15 kg mælk. Men det er i praksis kun muligt hos jersey, da ydelsen ved de store racer normalt er højere på goldningstidspunktet. Gradueret afgoldning, hvor man malke køerne én gang dagligt de sidste dage inden goldtidspunktet, har vist sig at kunne nedbringe den daglige ydelse i gennemsnit med 33 pct. Det har også vist sig at kunne nedbringe mælkeløb efter af-

goldning sammenlignet med brat afgoldning. Ved mælkeløb vil pattekanalen være åben og dermed mere tilgængelig for de bakterier, der findes på pattehuden og i omgivelserne. Det øger risikoen for en infektion i kirtlen.

Reduceret energiindhold i foder

Et reduceret energiindhold i foderrationen vil kunne reducere den daglige ydelse før afgoldning. Det kan dog give stofskifteproblemer og føre til sult. Fodringsmanagement af afgoldningskøer skal tilpasses den enkelte besætning. Ved at tildele en ration efter ædelyst, hvor (en del af) kraftfoderet bliver erstattet med godt kvalitetsgrovfoder, kan være en mulig løsning for de fleste besætninger.

Læs flere anbefalinger om bl.a. udvælgelse af køer til goldning med antibiotika samt optimale staldforhold på www.landbrugsinfo.dk – søg på *Anbefalinger til managementrutiner i senlaktation og ved afgoldning*.

/MICHAEL FARRÉ

Sygeboks – hvor svært kan det være?

Hvornår har koeen gavn af sygeboks, og hvilke forhold skal man tilbyde for, at hun kommer sig hurtigt? I 2018 sætter SEGES fokus på sygeafsnit.

Hvis koeen er syg, har hun nok behov for mere hvile og for at undgå konkurrence om foder og vand – og i det hele taget behov for øget opsyn og pasning. Og det forekommer jo egentlig ret ligetil at indrette en dybstrøelsesboks, der kan opfylde alle disse krav. Men hvis man går lidt mere ned i detaljen, er det måske ikke så ligetil endda. For hvilke lidelser medfører egentlig, at en ko har gavn af en sygeboks? Og er det bedst, at hun er der sammen med andre af hensyn til hendes sociale behov, eller bør hun være alene for at beskytte andre køer mod eventuel smitte. Og hvad med placering i forhold til malkning?

Vurderes forskelligt

Nylige undersøgelser har bl.a. vist, at der er stor variation mellem besætninger, når det kommer til hvilke lidelser, der får landmanden til at sætte køerne i sygeboks. Desuden vurderer mange landmænd, at de har for få pladser i sygeboksene, og at sygeboksene burde være indrettet bedre. I løbet af 2018 sætter SEGES fokus på, hvordan et sygeafsnit kan indrettes og anvendes, så køer med behov for et ophold i sygeafsnittet sikres gode

Et velindrettet sygeafsnit øger chancen for, at dyrene kommer sig og kommer tilbage i produktionen.

forhold. Herigennem øges chancen for at de kommer tilbage i produktionen.

Anbefalinger baseret på nyeste viden

Målet er at nå frem til et sæt anbefalinger, en såkaldt 'best practice', for, hvordan et sygeafsnit bedst indrettes og bedst anvendes. Vi vil inddrage forskere, dyrlæger og rådgivere og koordinere deres bud med praktiske erfaringer fra en lang række besætninger, der har et velfungerende sygeafsnit. Resultatet kobler dermed den nyeste viden med praktisk erfaring og kan dermed blive en værdifuld støtte til landmænd, der ønsker at etablere eller forbedre sygeafsnittet i stalden.

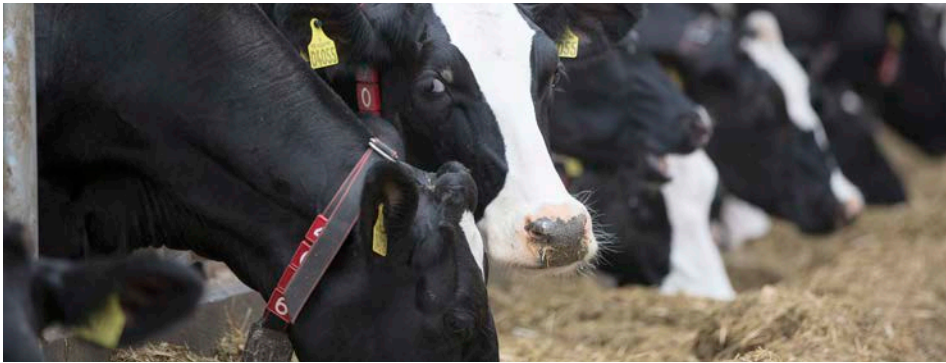
/PETER RAUNDAL

HUSK AT TILMELDE DIG

Skal det handle om gruppeopdeling af dyrene? Præcisionsfodring? Eller skal du måske have forbedret dine forhandlingsteknikker – eller brænder du efter at give dit besyv med i debatten om L&F, Kvægs strategi? Mulighederne er mange – faktisk er der 75 sessioner og workshops, du kan vælge mellem. Tjek dem ud og tilmeld dig på www.kvaegkongres.dk. Hvis du tilmelder dig senest 19. februar, undgår du gebyr på 100 kr.

Minimering af ydelsestab ved hold- og foderskifte

Besætninger med et gennemsnitligt ydelsesniveau og TMR-1 fodring vil ofte have potentiale for at fodre midt- og senlakterende køer med øget grovfoderandel.

SEGES undersøger, om gradvist foderskifte kan reducere ydelsestab ved hold- og foderskifte. Besætninger søges til at deltage i undersøgelsen.

Besætninger med et gennemsnitligt ydelsesniveau og TMR-1 fodring (samme TMR til alle malkende køer) vil ofte have potentiale for at fodre midt- og senlakterende køer med øget grovfoderandel – hvis altså køerne kunne omstille sig til en ration med lavere energikoncentration uden at tabe ydelse. Derfor vil SEGES undersøge, hvordan en gradvis ændring af fodrationen påvirker midt- og senlakterende køer sammenholdt med et brat foderskifte hos et mindre antal køer i hver besætning. I hver besætning skal en mindre gruppe af køer, der opstaldes i separat hold, udsættes for gradvis nedtrap-

ning af foderstyrken. Forsøgsperioden vil strække sig over ca. 60 dage i hver besætning. Forsøget følges tæt med ugentlige besøg og opfølgning af en SEGES-medarbejder i hele forsøgsperioden.

Skal din besætning med?

Vil du og din besætning deltage i forsøget? Vi søger i alt ti besætninger. Der ydes kompensation for eventuelt ydelsestab for de køer, som indgår i forsøget og for ekstra arbejde i forsøgsperioden. Deltagende besætninger skal have mulighed for:

- holdopdeling
- at holdene kan malkes uden at blive blandet
- at landmanden eller medarbejdere kan investere ekstra tid til at:
 - blande to fuldfoderrationer
 - flytte køer

- foretage ekstra ydelseskontrol
- registrere ekstra arbejdstid

Derudover vil det være en fordel hvis besætningen har konventionelt malkeudstyr og ikke fodrer med separat kraftfoder.

Er du interesseret i at deltage med din besætning eller høre mere om projektet, så kontakt Malene Vesterager Byskov på tlf. 8740 5335 / 2491 8662 eller mail til mv@seges.dk

/MALENE VESTERAGER BYSKOV

Hjælp os med feed back

Vi søger landmænd, der vil give sparring på digitale kurser til udenlandske medarbejdere.

Digitale kurser er kurser, som man selv – eller ens medarbejdere, kan tage på pc'en. Det er en effektiv måde at lære på, og SEGES Akademi tilbyder allerede en række. I øjeblikket er vi i gang med at udvikle digitale kurser, som er målrettet udenlandske medarbejdere på bedriften. For at være sikre på at ramme plet søger vi fem landmænd til SEGES Akademi's advisory board, som vil være med til at give sparring på kurserne. Advisory boardet består af ambitiøse landmænd, som vi kan spørge til råds, når vi udvikler nye kurser og uddannelser. Mælkeproducent Torben Lagergaard fra Tylstrup har allerede meldt sig.

"Jeg meldte mig, fordi vi har haft udenlandsk arbejdskraft i mere end ti år, og jeg tror ikke, at vi vil kunne klare os uden det. Derfor er det vigtigt, at de nyankomne udenlandske medarbejdere hurtigt føler sig velkomne, både arbejdsmæssigt og privat. Jo bedre ens medarbejdere har det, jo bedre har landmanden det, siger Torben Lagergaard.

Hvis du også vil være en del af advisory boardet, skal du:

- ikke være i tvivl om, at kompetenceudvikling er vigtigt og nødvendigt for at være forberedt på morgendagens udfordringer
- være leder af eller kollega til udenlandske medarbejdere
- være ejer af eller ansat på en kvæg- eller svinebedrift.

Som medlem får du et seriøst og struktureret netværk med målrettede kolleger, inspiration og nye ideer til den daglige ledelse af din virksomhed. Læs mere om advisory boardet, og hvordan du bliver medlem, på seges.dk/advisory-board. Vores digitale kurser finder du på [seges.dk/digitale kurser](http://seges.dk/digitale-kurser).

/KIRSTEN MARSTAL

/SANNE RASCH

Fødevarestyrelsen vil se på kalve

De kommende tre måneder besøger Fødevarestyrelsen 200 besætninger for at se på fodring og pasning af kalve under seks måneder.

Fødevarestyrelsen gennemfører frem til maj måned en kampagne om fodring og pasning af kalve under seks måneder. I alt 200 kvægbesætninger fordelt over hele landet vil indgå i kampagnen. Både mælkeleverende besætninger og slagtekalve- og kviebesætninger med kalve under seks måneder får besøg. Derimod indgår rene ammekvægbesætninger ikke i kampagnen.

Ved besøgene vil der bl.a. være fokus på:

- Mulighed for opfyldelse af suttebehov i forbindelse med mælkefodring
- Foder- og vandtildeling – specielt i mælkefodringsperioden
- Hygiejne og rengøring af udstyr til mælk, vand og fodring
- Opstaldning i mælkefodringsperioden

- Renhed og tørhed af lege
- Pladsforhold
- Pasningsrutiner
- Uddannelsesniveau for personale til pasning af kalvene

Fødevarestyrelsen lægger op til en kampagne, hvor det ikke alene drejer sig om kontrol, men i høj grad også handler om at komme i dialog med kvægbrugerne om alle relevante forhold omkring kalvene.

KvægNYT udgives af SEGES, Agro Food Park 15, 8200 Aarhus N, T +45 8740 5000 REDAKTION Gitte Grønbaek (ansv.), gig@seges.dk, Lone Sylvest Søgaard, ls@seges.dk (red), Kirsten Marstal, kfm@seges.dk LAYOUT OG PRODUKTION GP-TRYK & ZEUNER GRAFISK GRAFIK Chr. E. Christensen, cec@seges.dk FOTO (Hvor ikke andet er nævnt) LandbrugsMedierne KORREKTUR Else-Marie Pedersen, emp@seges.dk ANNONCESALG Kirstine Svenningsen, ksn@seges.dk ABONNEMENT/ADRESSE/ÆNDRINGER Susanne Bach Frandsen, T 8740 5251, sbf@seges.dk TRYK GP-TRYK & ZEUNER GRAFISK Oplag 4.000 hver 14. dag. Indholdet af kvægNYT må gengives med kildeangivelse. Reklameindstik afspejler ikke nødvendigvis SEGES' holdning til de annoncerede produkter ISSN 1904-3597 (tryk) ISSN 1904-5212 (web).